

JOSEF BERNARD PROKOP

KAREL IV.

CÍSAŘ A CÍSAŘOVNA

KAREL IV.

Císař a císařovna

KAREL IV.

Císař a císařovna

Josef Bernard Prokop

Karel IV. – Císař a císařovna

Copyright © Josef Bernard Prokop, 2015
Czech edition © Fortuna Libri, Praha 2015

Vydalo nakladatelství Fortuna Libri.

www.fortunalibri.cz

Odpovědný redaktor Lucie Bednářová.
Obálku navrhl Milan Sládek.

První vydání.

Všechna práva vyhrazena

Žádná část této publikace nesmí být reprodukována,
ukládána do informačních systémů nebo rozšiřována
jakýmkoli způsobem, ať už elektronicky, mechanicky,
fotografickou cestou nebo jinými prostředky
bez souhlasu majitele práv.

ISBN 978-80-7321-952-9

Knihu věnuji těm, bez nichž by nevznikla a nespatřila světlo světa:

mému synovi Josefovi
mojí mamince
Václavu Hradeckému
Evě Kaiserové
Janě Toužilové a Frankovi Hellovi

a Jeho císařské Milosti Karlovi IV.,
kvůli tomu, co činil a jak to činil,
a také jako díky za mnoho krásných chvil,
trávených v jeho pomyslné společnosti a v jeho stopách.

Předmluva přepisovatele

Když autor dá svou knížku z ruky, nejprve vydavatelství, následně čtenářům, otevírá tím bezpochyby svůj duchovní a tak trochu i osobní svět. S tím samozřejmě autor počítá, i když někdy s určitými obavami.

Jak jsem však byl překvapený, když mne nedlouho po vydání prvního dílu Tajného deníku Karla IV. kontaktoval neznámý muž s prosbou o setkání. Souhlasil jsem a zanedlouho jsme se opravdu sešli v jedné pražské kavárně.

Když vyslovil své jméno, shledal jsem, že pochází z jednoho z nejstarších rodů v bývalém českém království. Naznačil mi, že jsou stále lidé, kteří hlídají a ochraňují, co Karel kdysi vytvořil. Nejedná se o sdružení, jak jsem si v první chvíli myslel, ale spíš o určitou formu řádu.

Neznámý, nyní už známý, řekne mu třeba pan K., nabídl, že mi zpřístupní rukopis, který ochraňují v rodině už bezmála po šest a půl století. Jedinou podmínkou bylo, že blíže neprozradím, odkud jej mám. Protože staré rukopisy, ať úřední, či hudební, mě až magicky přitahují, nadšeně jsem souhlasil.

Mé nadšení se hodinu od hodiny zvětšovalo.

Posléze jsem totiž zjistil, že rukopis prvního Karlova vyprávění, který jsem kdysi dostal od svého zemřelého přítele, má v tomto dalším své pokračování. Navazuje, jako by se k psaní Karel vrátil zpět po posledním zápisu v dílu prvním.

Opět tu dal průchod svým myšlenkám, pocitům, obavám, vítězstvím, velkolepým plánům, vzpomínaje přitom na svá mladší léta a používaje své dřívější chyby k poučení a napravení.

Otevřete tedy další stránky toho, co nám před tolika sty let napsal náš největší panovník. Zjistíte, že ačkoliv nás dělí propast času, jeho myšlenky a úvahy mají stále svou platnost.

J. B. P.

Předmluva císařova

Divide et impera – rozděl a panuj – tak praví staré přísloví, kterému jsem se naučil od svého učitele a přítele Pierra, pozdějšího papeže Klementa. Ale tu platí spíše *divide et abscondere* – rozděl a uschovej. Proto jsem v první části svých pamětí ukončil své vzpomínání a uzavřel rukopis. Protože kolem mne, ačkoliv jsem císař a král, je dost osob, které by uvítaly, aby řádky, které v potu tváře sepisují, nikdy nespatriřily světlo světa. Anebo lépe, aby se můj rukopis, moje dílo, ocitl v jejich vlastnictví. I když jsem toužil po tom, aby jen málo lidí vědělo, anebo pouze tušilo, že můj deník opravdu existuje, počet zasvěcených je větší, než je mi milé.

Musím přiznat, že jsem měl v úmyslu pouze tu a tam poznamenat něco poučného, snad i moudrého, co by mým potomkům usnadnilo vládnutí a rozhled po poli diplomacie a politiky.

Kdo však jednou okusí dříve zapovězené plody ze stromu liter, tomu už se nedaří cesta zpět. Sdělovat sdělitelné a naznačit nesdělitelné se tu stává nadmíru přitažlivým a neodolatelným. A tak jsem se opět rozhodl vypsát pokračování svého života.

Je to nemnoho měsíců, kdy jsem poprvé zasedl za stůl a světil své myšlenky pergamenu... nemohu ustát v začatém díle, tím spíše, že se má paměť předchozím drážděním, které zapříčinilo poutavé Guillaumovo vyprávění, nadmíru rozjitřila a díky tomu mi neustále proudí hlavou útržky dalších vzpomínek.

A tak se v nich vrátím do doby po korunovací Václavově a Alžbětině. Do doby, která přinesla dozajista mnoho dobrého, ale bohužel i zlého. Avšak z obojího je možné se poučit. A proto právě, pro po-

učení mého synka, který je nyní ještě malým chlapcem, v čase jeho dospělosti, až jeho otec už nebude mít možnost hlídat jeho kroky sám, jsem toto vše sepsal.

Karel, král český

Kapitola první

robudil jsem se nad ránem a v polospánku začínal vnímat okolí, i přítomnost. Všude ještě panovalo přitímní a nebylo právě teplo. Ruka mojí ženy mi hladila skráně a šeptala sladká slova, kterými si zamilování ještě více zpříjemňují krásné. Vztáhl jsem po ní ruku, abych jí pohlázení vrátil. Nahmatal jsem však pouze tvrdý rám lůžka. Zklamaně jsem si povzdechl. Byl to sen.

Už několik týdnů jsem byl v Braniborách, kde jsem se svým synem, nyní už českým králem, přijímal holdy vazalů a poddaných. Pravda neobešlo se to vždy bez potíží, ale svůj účel to splnilo.

Královnu Alžbětu a otce Arnošta jsem tentokrát nechal v Praze, a myslím, že jsem dobře udělal. Měla za úkol naučit se běhu a správě království i dvora. A kdy jindy se to hodí, když ne v případě, že nikdo další nevidí případné chyby a nedostatky, které vždy provázejí počátky? Kladl jsem Arnoštovi na srdce, aby královně nechal zdání volnosti. Bylo to však jistě zbytečné, protože Arnošt vždy dobře věděl, co třeba.

Bylo to tak lépe. Nebylo by bývalo pro ni příjemné vidět, jak se všichni klaní jejímu nevlastnímu synovi, malému, sotva tříletému chlapci, a jak mu projevují úctu a vazalství pro jeho novou hodnost.

Namísto toho se učila tomu, po čem od počátku tak toužila. Doufal jsem, že ji po návratu najdu spokojenou a o více bližší ženě,

než dítěti. Doufal jsem, že snad zachytím v jejích očích i trochu stesku po mně a radosti nad mým návratem.

Od okamžiku, kdy jsme si před tváří Nejvyššího řekli svá ano, uplynula už dosti dlouhá doba, stejně tak od korunovace její, i mého syna Václava. A také v sousedství se mnohé přihodilo. Rudolf, kterému jsem před lety dal za ženu svou dceru Kateřinu, můj výbojný a nedůvěryhodný souseď, se podle zpráv zasvěcených chystal opět rozvířit temné vody nesváru a nepřátelství. Ovšem, ne přímo, nato-lik jsem ho znal, nýbrž pokoutně a za zády všech. Po Evropě se po-lybovaly bandy zběhlých a zpustlých žoldáků, které přepadávaly, loupily a vraždily. Papež začal vyzývat ke křížové výpravě a jako svého herolda si vybral mého dobrého známého, kyperského krále Petra, či spíš bych měl napsat, že Petr se nabídl sám, možná jednal z dobré vůle křesťanské, anebo cítil snadné bohatství.

Projížděli jsme německými vesnicemi, sledování přívětivými, ale i nevráživými pohledy. Nebyli totiž zajedno, zda házet růže, či kameny.

Už jsme nebyli daleko od hranice s českým královstvím. Jeli jsme poblíže hradu, kde jsem zažil jednu z nejhorších příhod svého života, jak o tom budu psát jindy a jinde.

Když jsme už byli opravdu na dohled od mého milého Království českého, vzpomněl jsem si, ostatně jako pokaždé, když se vracívám domů, jak jsem vnímal návrat poprvé, když jsem po otcově smrti v bitvě u Crécy stál v čele své družiny, dodáváje si odvahy, abych pustil koni uzdu a rozjel se do mlžné budoucnosti. Bylo to už dlouho. Často jsem na něj vzpomínal a představoval si, jak by asi vypadal dnes... starý muž, přes jehož shrbená záda se přehouplo už téměř sedm desítek let...

Nemá cenu snažit se představit nepředstavitelné, pamatoval jsem si ho vždy jako mladého a pohyblivého, neklidného, snadno vznětlivého muže.

A přesto, jsem v těchto dnech pouze o tři léta mladší, než on, když jsem ho viděl naposledy. Připadá mi, jako by stárli jenom ostatní. Co je to čas? Umíme ho změřit, pojmenovat, ale nikoliv zastavit

nebo zachytit. Je nekonečný a je v něm něco velebného. Vzpomněl jsem si na pocit, když jsem poprvé viděl dílo mistra hodináře – spoutaný čas, hodiny.

Ještě několikrát jsme nocovali na hradech, příbytcích malých i velkých pánů, blížíce se pozvolna domovu, což bylo záhodno, neboť malý král český už potřeboval svou kolébku.

Stálé střídání míst mu zjevně nečinilo dobře. Jednoho večera, právě když zábava v sále byla v nejlepším, přišel za mnou velitel stráže, a jakmile začal mluvit o Václavovi, zbystřil jsem. Vyšli jsme raději ze sálu, abych vše lépe slyšel. Nemusel nic vysvětlovat. Opodál seděl starý voják, kterého jsem si pamatoval ještě ze služeb u mého otce, a houpal mého syna na kolenou. Tomu se to zjevně líbilo, protože spokojeně spal.

Vojáci, vidouce císaře, si uvědomili, že nemají před sebou obyčejné dítě, starý voják povstal a Václava vzal do náručí. Velitel se na mne omluvně obrátil.

„Milosti, neměj nám za zlé, že jsme se takto postarali o tvého syna, krále českého...“

„Co se dělo?“

„Našli jsme jej v chodbách hradu...“

„Proč jste ho nedali...“

„To bylo, Milosti, první, co jsme učinili, vrátili jsme ho do jeho komnaty..., ale takto jsme ho potkali vzápětí ještě dvakrát, a tak jsme měli za to, že bude nejlépe...“

Poklepal jsem veliteli na rameno.

„Dobře jste učinili.“

Stráž totiž nestojí stále na jednom místě před Václavovou komnatou. Přechází sem a tam – že se nedívá do výšky malého chlapce, ale vzrostlého muže, jim mohu mít jen stěží za zlé. Nicméně, tohle se však nesmělo opakovat. A nebylo to vše. Měl sice chůvu, nicméně ta měla za to, že její povinnosti končí, když Václav usne.

Několikrát se totiž stalo, že když byla zábava na hostině v nejlepším proudu, dorazila chuva s prosbou, abych přišel ke svému synovi, který bez přítomnosti svého otce odmítá ulehnout, natož usnout. Naštěstí to nezaslechli ostatní stolovníci, byl bych pro smích.

Samozřejmě jsem to nevydržel a po určité době jsem pod jinou záminkou šel nahlédnout do Václavovy komnaty, potěšit jej přítomností, i pohlazením. Jenže takhle to nemohlo a nesmělo jít dále. Jsou jisté zvyklosti, které mimo svůj hrad musí dodržovat i hlava Evropy, římský císař. Někdo by si mohl myslet, že svého syna rozmazluji, ale není to tak. Chci mu pouze ulehčit dětství, které dozajista není jednoduché.

Dostal jsem dobrý nápad:

Vzpomněl jsem na dobu, kdy jsem byl rovněž malý chlapec. Byly prý se mnou obdobné potíže. Nebyl jsem právě klidné dítě. A tak mi moji francouzští příbuzní našli paní Laetitii.

Byla to už dáma určitého věku, jak říkají dvorně ve Francii, velká, postavy velmi mohutné, avšak nekonečně shovívavá. Což však neznamenalo, že mi to umožnilo nedbat povinností. Nebyla to pouze chuva, byla to má důvěrnice a přítelkyně.

Mnohokrát jsem se budil s křikem, kdy se mi zdálo, že mne opět někdo zavírá do sklepa a bere mne matce. Tu paní Laetitia vytáhla malého prince navzdory dvorským zvyklostem, vzala ho do svého nadmíru prostorného a hřejivého náručí a vískala ho tak dlouho, dokud zlý sen nepřestal a princ neodjel v polospánku na pomyslném koníkovi do Dormillonu, jak se ve Francii říká.

Rozhodl jsem se tedy pořídit svému synovi takovou paní, ne nezbytně stejného jména. Potřeboval laskavost... Laskavost a něhu, vlastní ženám, které už splnily úlohu mateřskou a dále rozdávají teplo své náruče potřebným dětem cizím. I když jaký já byl pro Laetitii cizí chlapec...

Svěřil jsem se Arnoštovi se svým nápadem, a ten mi dal za pravdu. A protože byl vždy i mužem činu, ještě před odjezdem mi přivedl bělovlasou, statnou ženu plných tvarů s moudrou tváří. Byla

to chůva pro mého Václava. Chvilku jsem s ní promluvil a byl jsem spokojený. Měla laskavé chování a mateřskou duši. Byla příbuznou jednoho z Arnoštových kaplanů. To vše převýšilo skutečnost, že neměla příliš urozený původ – měla ušlechtilou duši, a to mi stačilo. Navíc byla kdysi i ve fraucimoru mé třetí ženy. Jmenovala se paní Magdalena. S Václavem se spřátelili během krátké chvilky a nebylo pak nerozlučnější dvojice nad ně. Od této chvíle jsem měl po starostech s Václavovým klidným spánkem.

Dorazivše k branám Prahy, museli jsme postupovat velmi opatrně, protože nám snad všichni, kteří pobývali ve městě, přišli naproti.

Pomalou jsme putovali směrem k místu, kde jsem již dlouho dlel v myšlenkách. Pražský hrad se tyčil tak blízko, a přesto tak nedostupně daleko. Proti své vůli jsem myslel na jeho obyvatelku a paní, se kterou se už za chvíli uvidím. Jak mě přivítá?

Po nekonečně dlouhé době jsme dospěli k hradu. Zastavili jsme před shlukem lidí, kteří nás přišli přivítat. Purkrabí, jak kázal starý zvyk, mi přidržel třmen a já lehce sklouzl ze sedla koně.

Vtom jsem ji zahlédl. Za několik týdnů, co jsem ji neviděl, jako by vyspěla a zkrásněla. Byla oblečená do světlých šatů, které zdůrazňovaly ztepilost a dokonalost její postavy. Podle mne se s ní nemohla měřit žádná z žen na Hradě.

Sesedl jsem tedy z koně a přijímal holdování všech přítomných. Přistoupil jsem nejprve k Arnoštovi, jako zástupci královskému a císařskému. Přivítali jsme se a objali. Přistoupil jsem poté ke své ženě. Alžběta se uklonila a já ji pozvedl, objal a políbil. Na okamžik se ke mně přitiskla, ale jako by si cosi uvědomila a odtáhla se.

Po tomto uvítacím ceremoniálu jsme zasedli k bohatě prostřeným stolům. Po dlouhé nepřítomnosti mi síň Pražského hradu připadala obzvlášť milá a blízká a lidé v ní o to příjemnější. A musím upřímně přiznat, jak útrpně jsem postrádal svého dvorního kuchaře, který mne vždy vykrmuje jako husu na rožeň.

Vychutnával jsem tedy, co jsem postrádal v uplynulých týdnech a byl rád, že jsem opět doma. Po hostině se společnost dílem rozprchla, dílem zůstala při dobrém víně a odvážných vyprávěních. Já se vzdálil, neboť jsem potřeboval zjistit *status quo* svého království i domácnosti.

Přišel jsem do své komnaty a Arnošt tam už netrpělivě čekal. Uvítal mne širokým úsměvem, vstal a objal mne a ještě jednou přivítal. Zjistil jsem, že mne království vlastně ani tolik nepostrádalo, pokud vše bylo v dobrých rukách Arnoštových. A také mé ženy?

„A Alžběta? Jak si vedla?“ Arnošt čile přikývl a rozhodil rukama.

„Je velice chytrá, za tu dobu se stihla seznámit s chodem království, povinnostmi krále i královny, a velmi ji zajímal tvůj korunovační řád. Prý jestli bude platit i v Římě při její císařské korunovaci...“

„Už se vidí v chrámu svatého Petra...“

Arnošt s pochopením přikývl:

„Přál bych jí to. Udělala velké pokroky, bude dobrou paní naší země. Pochval ji. Zaslouží si to.“

„Neurazí se?“

Arnošt se znovu krátce usmál a zavrtěl hlavou.

„Nikoliv, je pořád ještě dívkou, i když se zdá být ženou. Potřebuje vědět, že je platná.“

„A jinak?“

„Nemohla se tě dočkat. Dokud tu byla Anežka, chodily spolu do staroměstského špitálu, a podle zpráv od převora se vzorně starala o nemocné... běž ji pozdravit jako manžel, čeká tě...“

Ještě předtím jsem navštívil komnatu malého Václava. Za několik posledních týdnů jsme se ještě více sblížili. Je to i tím, že je starší a moudřejší. Dlouhá cesta ho unavila a usnul. Chvilí jsem na něj shlížel, poté jsem jej opatrně pohladil, aby se neprobudil, a odešel za dalšími povinnostmi.

I když jaká povinnost je přivítat se konečně v soukromí se svou ženou. Nebyla ve svých komnatách, ale v malém sále. To nebylo dobré znamení. Vzal jsem s sebou dary, kterými jsem na ni na svých cestách pamatoval.

V sále hořelo ještě mnoho voskovic a lamp. Dozajista nepříliš vhodné prostředí pro důvěrný rozhovor. Alžběta však zjevně příliš důvěrně hovořit nechtěla. Měla totiž s sebou několik dívek z frau-cimoru. Jako dvorně vychovaný muž jsem ji obřadně pozdravil. Jako by na to čekala, propustila dívky a podala mi ruku k políbení. Nic víc. Neměl jsem velkou chuť začít hovořit důvěrně. Ale proč nezačít uznáním.

„Otec Arnošt mi povídal o tvé zručnosti a důvtipnosti při řízení království.“

„Opravdu?“

„Ano, a já se rád přidávám.“

„Jak dlouho ještě budu pouhým učněm?“

„Učněm?“

„Ano, Arnošt se snažil, seč mohl, ale nedůvěru měl jistě předem přikázáno...“

Pokrčil jsem rameny a nechal hlavou proběhnout dobu dávno minulou.

„I já jsem se v tvém věku musel učit...“

Prudce zavrtěla hlavou a ukázala na mne rukou.

„Ne, tak to není – v mém věku už jsi vládl a rozhodoval o osudu Itálie, a já? Za celou dobu jsem směla podepsat jedinou listinu... každý písař je tu důležitější!“

Musel jsem se usmát jejímu rozhořčení. Jako bych přilil oleje do ohně.

„A moje pomoc potřebným? V tom malém špinavém špitálu? Sestry se tam nemohou ani vejít, natož pomáhat!“

„Co s tím?“

„Chtěla bych na něj přispět... máme přece v našich službách schopné stavitele, postaví nový špitál... postavíme ho celý znovu... ten starý je k ničemu...“

„Nemůžeme přece křižovníkům...“

„Jsem přece císařovna! Nařídím jim to!“

Snažil jsem se jí to vysvětlit:

„Museli bychom se dohodnout s představeným, ani císař nemá právo zasahovat do řádových záležitostí...“

„K čemu tedy císařská hodnost je?“

„Dáváš k sobě dohromady věci, které jsou odlišné...“

„A moje korunovace? Málem potají? Kde je má císařská hodnost? Necháš mě tu dva měsíce a já...“ Byl jsem rád, že jí mohu potěšit.

„Teď už zůstanu... dlouho... a ty se ujmeš svých prvních královských práv a povinností.“

Zpozorněla.

„Jakých?“

„Zítřka ti vše povím...“

„Nelze to říci nyní?“

„Vše má svůj čas a trpělivost je dobrou vlastností korunovaných hlav, císařovny nevyjímaje...“

Jsem patrně příliš povolný a příliš se zabývám duší svých žen, avšak od Blanky až k Alžbětě jsem je pokládal nejen za matky svých dětí, a za vše, co úloha manželky obnáší, ale také za své spojenkyně a přítelkyně.

Je s podivem, jak rychle se mění ženská nálada. Alespoň u Alžběty jsem to vždy pozoroval s úžasem. Ještě chvíli se tvářila mrzutě, ale shledal jsem na ní, že se začíná usmívat.

Objala mne.

„Jsem možná malicherná, ale měl bys být rád, že mi tak záleží na naší zemi... na potřebných...“

„A na čem ti ještě záleží?“

„Na dnešku... na zítřku... na večeru...“

Vzala mne za ruku.

„Pojď...“

„Kam?“

„Poslala jsem své dívky, aby nám připravily lázeň z růžových lístků...“

„A pak?“

„Pak nás čeká večeře...“

„A pak?“

„Dobré víno...“

„A pak...“

Usmála se a pohládila mne po vlasech:

„Na vládce celého světa máš příliš malou fantazii...“

Druhý den ráno jsem se probudil o dost dřív před svou ženou.

Alžběta spala a krásně se ze sna usmívala. I ve spánku byla půvabná a důstojná. Nemohl jsem od ní odtrhnout zrak. Za tu dobu, co jsme se znali, jako by nejen dospěla, ale i vyspěla. Když jsme byli spolu na lůžku, měl jsem dojem, že si už navykla přijímat i dávat.

Potichu jsem vstal, oblékl šat, odebral se do své komnaty a usedl za stůl.

List od krále polského na mne čekal od mého odjezdu. Hned jsem jej přečetl a vzpomněl si na naši rozmluvu. Ano, polské království si univerzitu jistě zaslouží, i když Poláci jsou dobří jinde, než ve vědách. Slib je však slib. Pro svého budoucího příbuzného to rád udělám, řekl jsem tehdy. Teď jsme již příbuznými byli, a tak jsem usedl a při dobré paměti napsal Svatému otci. Pro jistotu dva dopisy, jeden pro Kazimíra, druhý pro mého jižního souseda Rudolfa. Proč nemít v záloze pro své spojence dva takové trumfy.

Netrvalo dlouho a v mé komnatě zavrzaly zlehka otevírané dveře. Alžběta se již probudila ze sladkého snu a přišla mne pozdravit. V nočním úboru vypadala překrásně.

Nechápal jsem, jak jsem se na ni mohl netěšit. Dlouhá doba odloučení, a jistě nejenom ta, mi našeptávala, abych přerušil práci a šel se plně věnovat své ženě.